

Dorothy Heathcote (1926 –2011)

- Καθηγήτρια δράματος και ακαδημαϊκός που χρησιμοποίησε τη μέθοδο του «εκπαιδευτικού ρόλου» στα σχολεία και αργότερα σε άλλα περιβάλλοντα.
- Σε ηλικία δεκαεννέα ετών φοίτησε για τρία χρόνια στο Northern Theatre School. Συνάντησε τον Rudolph Laban, τον θεμελιωτή του σύγχρονου χορού, ο οποίος της δίδαξε να χρησιμοποιεί τη δύναμη της μη λεκτικής εμπειρίας και την κιναισθητική γνώση, εμπειρία που αποδείχθηκε ανεκτίμητη στην εργασία της σε παιδιά με διανοητική υστέρηση.
- Οι απόψεις της Heathcote βρίσκονταν συχνά σε αντίθεση με την ορθόδοξη εκπαιδευτική θεωρία της εποχής της.
- Πίστευε ότι η εκπαίδευση δεν πρέπει να περιορίζεται στην παροχή εγκυκλοπαιδικών γνώσεων.

- «Δεν πειράζει εάν είστε στο θέατρο ή στο σαλόνι σας. Αυτό που κάνετε όταν δραματοποιείτε κάτι, είναι να βάζετε τον εαυτό σας να περπατάει με τα παπούτσια κάποιου άλλου. Αυτό είναι ένα προσόν με το οποίο φαίνεται να γεννιόμαστε, δηλαδή το να βάζουμε απλά τον εαυτό μας, άμεσα, να βαδίζει με τα παπούτσια κάποιου άλλου, έχοντας μία συνολική εικόνα για το πώς πρέπει να αισθάνεται αυτό το πρόσωπο εκείνη τη στιγμή. Έως τώρα δεν έχουμε εκμεταλλευθεί αυτή τη δυνατότητα στην εκπαίδευση των παιδιών, ενώ ο καθένας μας είναι σε θέση να τη χρησιμοποιήσει. Δεν ξέρουμε πώς θα εξελιχθούν οι νέοι, όταν αρχίσουν να τη χρησιμοποιούν. Είναι καιρός πια να πούμε στον εαυτό μας ότι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το Εκπαιδευτικό Δράμα ενταγμένο στο μαθησιακό πλαίσιο της τάξης μας». Βλ. R. Burgess, *Pieces of Dorothy*, Audio Visual Centre, University of Newcastle-upon-Tyne 1993, σσ. 32,56, J. O' Toole, *The process of drama. Negotiating art and meaning*, Routledge, New York 1992, σ. 45 και R. Drain: *Twentieth-century theatre. A sourcebook*, Routledge, London 1995, σ. 201.

- Ενσυναίσθηση: Η Heathcote υποστήριξε ότι ο δάσκαλος πρέπει να μπορεί να μπει στη θέση του παιδιού και να επιτρέψει στο παιδί να δημιουργήσει κάτι πέρα από την παθητική του ακρόαση στη διάλεξη του δασκάλου.
- Μία από τις βασικές πτυχές του Εκπαιδευτικού Δράματος για την Heathcote είναι η έννοια του ρόλου.
- Για παράδειγμα, αν μια τάξη παιδιών, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εξέταζε τα αποτελέσματα της τύφλωσης σ' ένα πρόσωπο που έχασε την όρασή του πρόσφατα, η Heathcote θα δημιουργούσε μια δραματική κατάσταση, έτσι ώστε όλη η τάξη θα συνειδητοποιούσε ότι αυτή η εμπειρία θα ήταν η ίδια για κάθε τυφλό άνθρωπο που έζησε πάνω στη γη.

- Η αφήγηση ιστοριών και η στιγμιαία συγγραφή θεατρικών σεναρίων ήταν δύο ισχυρά εργαλεία που θα έπρεπε να μάθει να χειρίζεται ο δάσκαλος. Αυτό το είδος της προσέγγισης στην αφήγηση ιστοριών ενθαρρύνει την ενσυναίσθηση και την κριτική προσέγγιση του θέματος στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα.

- Μέσω του Εκπαιδευτικού Δράματος αποκαλύπτεται μια θεμελιώδης αλήθεια, η αρχή της ανθρώπινης ζωής σ' ένα βαθύτερο επίπεδο.
- Η Heathcote υποστηρίζει ότι: «Μερικές φορές η μορφή κρύβει το νόημα και καθώς το σκοτεινό πέπλο γίνεται όλο και περισσότερο διαφανές, χάρη στο φως της κατανόησης, αποκαλύπτεται η αλήθεια».
- Η Heathcote άλλαξε τον τίτλο της σειράς των μαθημάτων της από: «Το δράμα στην εκπαίδευση» (Drama in Education) σε «Το δράμα ως μέσο εκπαίδευσης» (Drama as Education), για να τονίσει τη σημασία της θέσης του στο ωρολόγιο πρόγραμμα σπουδών τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

- Η Heathcote πίστευε ότι:
- Οι υποκριτικές δεξιότητες που ασκούνται χωρίς τη συναισθηματική εμπειρία να παρακινεί τους μαθητές, δεν μπορούν να προσφέρουν τη δυνατότητα μάθησης. Το Εκπαιδευτικό Δράμα δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σε πλαίσιο κενού περιεχομένου.
- Σε αντίθεση, άλλοι μελετητές υποστηρίζουν ότι η εξάσκηση των υποκριτικών δεξιοτήτων μπορεί να γίνει μηχανικά, χωρίς να υπάρχει συγκινησιακό ερέθισμα.

- Πρώτη η Heathcote υιοθέτησε τον όρο: «**ο δάσκαλος σε ρόλο**», που έμελε να γίνει ο κεντρικός πυρήνας της μεθοδολογίας της. Υιοθέτησε αυτήν την διδακτική στρατηγική, προκειμένου να ωθήσει τα παιδιά σ' ένα φαινομενικό αδιέξοδο, ώστε να εμπλακούν ενεργά στην επίλυση της προβληματικής κατάστασης, στην οποία η αμεσότητα των κοινωνικών περιστατικών που τη συγκροτούν θα τα εξανάγκαζε σε θεατρική δράση.

- Η Heathcote διατυπώνει τα ακόλουθα ερωτήματα για τον δάσκαλο:
- 1) Ποιες είναι οι προσωπικές του πεποιθήσεις;
- 2) Πότε αναρωτιέται για τη βελτίωση του παιδαγωγικού κλίματος στην τάξη του και ποιές είναι οι προσωπικές του προτεραιότητες;
- 3) Ποιές συνθήκες πρέπει να εξασφαλίσει στο εργασιακό του περιβάλλον, για να ευνοήσει τη δημιουργικότητά του, αλλά και εκείνη των μαθητών του;
- 4) Ποιές δυνάμεις έχει στο δυναμικό του και ποιές μπορεί να διαθέσει στους μαθητές του;

- Για τη διερεύνηση ενός θέματος ή μιας ιδέας ή δράσης χρησιμοποιείται η τεχνική των πέντε επιπέδων νοήματος μιας πράξης:
- Τι κάνω; Πράξη
- Γιατί το κάνω; Κίνητρο
- Τι προσδοκώ; Προσδοκία
- Από που έμαθα αυτή την πράξη, την στάση – τα πρότυπα που έχω
- Ποιές είναι οι αξίες που με οδηγούν σε αυτή τη συμπεριφορά ή σε αυτή τη στάση;

- Ένα παράδειγμα της τακτικής της Heathcote να αποκρύπτει πληροφορίες (βιντεοταινία που γυρίστηκε το 1980: «What is Happening Here»). Σ' αυτήν την ταινία, μια μαθήτρια της Heathcote, σε ρόλο, έπεσε με το αεροπλάνο της σ' έναν κήπο μιας κόμισσας, φυτεμένο με τριανταφυλλιές (μια σχολική τάξη νηπίων). Το μάθημα στόχευε να εντοπίσει η Heathcote τι γνωρίζουν ήδη τα παιδιά, αλλά δεν έχουν συνειδητοποιήσει ότι το γνωρίζουν. Ένα παιδί είπε: «Θα είναι μακρύς αυτός ο δρόμος εκεί πάνω», δείχνοντας τον ουρανό. Η Heathcote απάντησε: «Πράγματι θα είναι». Έπειτα γύρισε στην πιλότο του αεροπλάνου και έδειξε το παραφουσκωμένο παντελόνι της, λέγοντας: «Πάντα αυτό φοράς;» Έπειτα γύρισε στους υπόλοιπους μαθητές και σχολίασε: «Μοιάζει σα να το φορούσε από τον περασμένο χειμώνα». Ένα άλλο παιδί ρώτησε: «Είναι ζεστό αυτό το παντελόνι που φοράει;» Η μαθήτρια-πιλότος απάντησε: «Πάντα ταξιδεύω μ' αυτό, επειδή μου ζεσταίνει τα πόδια». Η Heathcote ανταπάντησε: «Πρέπει να κάνει πολύ κρύο εκεί πάνω». Η μαθήτρια-πιλότος απάντησε: «Πράγματι, κάνει πολύ κρύο». Ένα μικρό αγόρι είπε: «Υπάρχουν σύννεφα εκεί πάνω και ο αέρας εκρήγνυται». Η Heathcote φάνηκε να εκπλήσσεται και είπε: «Πράγματι, δεν γνώριζα ότι ο αέρας ανατινάζεται εκεί πάνω. Νόμιζα ότι ανατινάζεται μόνο εδώ. Μάλλον, θα εννοείς ότι ο άνεμος φυσάει εκεί πάνω». Το μικρό αγόρι απάντησε: «Αν ανεβείτε πάνω από τα σύννεφα, εκεί δεν υπάρχει αέρας και χρειάζεστε, απαραίτητα, οξυγόνο». Η Heathcote του είπε ότι καλύτερα θα ήταν να το πει αυτό στη δασκάλα του. Το μικρό αγόρι είπε στη δασκάλα του: «Χρειάζεσαι οξυγόνο, όταν είσαι εκεί ψηλά, πιο ψηλά από τα σύννεφα, έτσι δεν είναι κυρία;» Η Heathcote ρώτησε: «Ξέρει κανένας από εσάς πώς είναι το οξυγόνο; Πως μπορείς να πεις ότι έχεις στη διάθεσή σου άφθονο οξυγόνο;» Ένα παιδί απάντησε ότι γνωρίζουμε το οξυγόνο, επειδή το αναπνέουμε. «Αναπνέω οξυγόνο, όλοι σας μπορείτε ν' αναπνεύσετε και να πείτε αν υπάρχει, πράγματι, οξυγόνο εδώ μέσα;» ρώτησε έκπληκτη η Heathcote. Όλα τα παιδιά άρχισαν να αναπνέουν, για να επιβεβαιώσουν την ύπαρξη του οξυγόνου. Θα μπορούσατε να πείτε ότι αυτό είναι το οξυγόνο, είπε η Heathcote. Ναι, απάντησε ένα μικρό αγόρι. Πώς μπορείς να διαπιστώσεις ότι κάπου δεν υπάρχει οξυγόνο, είπε η Heathcote. Το αγόρι απάντησε στοχαστικά: «Στη γη μπορείς να νιώθεις τον αέρα να μπαίνει στο στόμα σου. Όταν ανεβείς ψηλότερα από τα σύννεφα, δεν μπορείς ν' αναπνεύσεις αέρα στο στόμα σου κι έτσι ξέρεις ότι θα πεθάνεις γρήγορα, γιατί χρειάζεσαι άμεσα οξυγόνο. Η Heathcote είπε στα υπόλοιπα παιδιά, δείχνοντας το μικρό αγόρι: «Αντιλαμβάνεστε ότι αυτός ο άνθρωπος είναι ένας εμπειρογνώμονας στην αντιμετώπιση όλων των κινδύνων αυτού του κόσμου».

Peter Slade (1912-2004)

- Άγγλος θεατράνθρωπος, σύμβουλος δράματος, παιδαγωγός, δραματοθεραπευτής.
- Κατά τη δεκαετία του 1950 επινοεί το Παιδικό Δράμα.
- Ξεκινά με την πεποίθηση ότι: Τα παιδιά έχουν μια έμφυτη αίσθηση του ρυθμού και είναι φυσικοί ηθοποιοί.
- Το δραματικό παιχνίδι – το παιδικό δράμα έχει ως αφετηρία το παιχνίδι. Διαφέρει από το θέατρο γιατί είναι μια αυθόρμητη δραστηριότητα.
- Δεν υπάρχει διαχωρισμός παιδιών – ηθοποιών και παιδιών – θεατών.
- Το παιδικό δράμα είναι μια βιωματική πράξη. Στηρίζεται στην ελεύθερη κίνηση, τον χορό, τον ρυθμό, τον αυτοσχεδιασμό, τη δημιουργία χαρακτήρων.
- Ο παιδαγωγός δίνει ένα ερέθισμα και τα παιδιά αυτοσχεδιάζουν. Οδηγούνται παρορμητικά στη διερεύνηση ενός θέματος και έτσι δημιουργούν μια μορφή τέχνης που έχει τη δική της αισθητική αξία.
- Δράμα: Δρω-πράττω-ενεργώ
- Η τελική μορφή δεν έχει σημασία, δεν είναι ο σκοπός.
- Μας ενδιαφέρει μόνο η συμμετοχή στη δραματική διαδικασία.
- Συζήτηση με παιχνίδι.
- Σενάριο – διάλογος.
- Ο παιδαγωγός μπορεί να αρχίσει το Δραματικό Παιχνίδι-Παιδικό Δράμα είτε αφηγούμενος μια ιστορία είτε ξεκινώντας από τις ιδέες των παιδιών. Τα παιδιά προσθέτουν ήχους και αυτοσχέδιες δράσεις, παίζουν ρόλους.

Brian Way (1923-2006)

- Μαθητής του Slade, ηθοποιός, σκηνοθέτης παιδικού θεάτρου.
- Στόχος είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη του ατόμου, η αυτοπραγμάτωση, η αυτογνωσία.
- Το Δράμα συντονίζει το σώμα, το πνεύμα, την καρδιά, την ψυχή του ατόμου.
- Δίνει έμφαση στην μοναδικότητα του ατόμου.
- Πρέπει να διακρίνουμε την διαφορά μεταξύ Δράματος και Θεάτρου.
- Το θέατρο στοχεύει στην επικοινωνία θιάσου και κοινού, ενώ το Δράμα στην επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων.
- Το Δράμα εστιάζει στις ατομικές συμπεριφορές, σε πτυχές της κοινωνικής ζωής, στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.
- Εισάγει στο Δράμα πλήθος σκήσεων που αφορούν κυρίως στην ενεργοποίηση των αισθήσεων. Οι ασκήσεις αυτές στηρίζονται στο σύστημα Στανισλάφσκι.
- Τα βιωματικά εργαστήρια περιλαμβάνουν ασκήσεις όπως: Αυτοσυγκέντρωση-Καλλιέργεια της φαντασίας – Κίνηση – Χορός – Χρήση του ήχου – Καλλιέργεια της φωνητικής έκφρασης – Ευαισθησία στην απόδοση θεατρικών χαρακτήρων, ρόλων.
- Δημιουργεί συνθήκες σύγκρουσης των ρόλων – Αφηγήσεις τις οποίες δραματοποιούν τα παιδιά με παντομίμα.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Το Δράμα αντλεί τη θεωρία και την τεχνική από το θέατρο. Τα τελευταία χρόνια διαμορφώνεται σε μια μορφή θεατρικής τέχνης με χαρακτήρα παιδαγωγικό.
- Θεατρικές τεχνικές είναι:
- **Θέατρο Αγοράς / Forum theatre:** Ενεργοποιεί τον θεατή ώστε να γίνει ένας θεατής που συμμετέχει στη λύση του προβλήματος που έχει παρουσιαστεί / θέατρο καταπιεσμένου Boal. Θεατές και θίασος εμπλέκονται και συνδημιουργούν.
- **Ανολοκλήρωτα υλικά / Unfinished materials:** Παρουσιάζεται ένα υλικό που δεν είναι στην πλήρη μορφή του. Π.χ. Ένα μέρος κάποιου κειμένου, ένα μέρος από ένα τραγούδι, ένα μισοτελειωμένο γράμμα. Οι συμμετέχοντες καλούνται να το συμπληρώσουν.
- **Ακίνητη εικόνα / Still images:** Μέσω της ακινησίας των σωμάτων, τα παιδιά προσπαθούν να αποδώσουν μια στιγμή, μια δράση, ένα αίσθημα.
- **Θέατρο εικόνων: / image theatre** Από μια στατική εικόνα τα παιδιά περνούν στην κίνηση ή και αντίστροφα, ώστε να παρουσιάσουν ένα γεγονός, μια σκέψη, μια δική τους ιστορία.
- **Παρακολούθηση της σκέψης ρόλου / Thought tracking:** Ο εμπυχωτής παγώνει την κίνηση, σταματά τη δράση και καλεί κάποιον να εκφράσει τις σκέψεις του ή τις σκέψεις που πιθανά έχουν οι υπόλοιποι.
- **Ανακριτική καρέκλα/ Hot seating :** Δεν προηγείται προετοιμασία. Το παιδί κάθεται σε μια καρέκλα και απαντά σε ερωτήσεις σχετικές με τον δικό του ρόλο.
- **Τηλεφωνικές συνομιλίες/ telephone conversations**
- **Αντικείμενα του ρόλου / objects of character:** Αντικείμενα ενδεικτικά που δίνουν στοιχεία για το κοινωνικό και ψυχολογικό προφίλ του ρόλου. Τα δίνει ο εμπυχωτής στα παιδιά.
- **Συλλογικός ρόλος / Collective role:** Πολλά παιδιά υποδύονται ταυτόχρονα τον ίδιο ρόλο. Κάθε παιδί εκφράζεται με τον δικό του τρόπο.
- **Διάδρομος της συνείδησης / Conscience Alley:** Τα παιδιά, αντικριστά, δημιουργούν έναν διάδρομο. Ανάμεσα περνά το παιδί που παίζει έναν ρόλο. Οι υπόλοιποι ερωτούν ή προτρέπουν το παιδί να πάρει μια θέση.
- **Ρόλος στον τοίχο / Role on the wall:** Ένα περίγραμμα ανθρώπινου σώματος αναρτάται στον τοίχο και τα παιδιά εκφράζουν την άποψή τους για τις σκέψεις αυτού του ανθρώπου και τις σκέψεις που κάνουν οι άλλοι για αυτόν.
- **Αναδρομή / Flashback :** Ζωντανεύουν σκηνές από το παρελθόν ενός ρόλου. Σκηνές που συνδέονται με τη σκηνή που πρόκειται να αναπαραστήσουν.
- **Προβολή στο μέλλον/ Flash forward:** Η ομάδα ζωντανεύει ένα γεγονός που είναι πιθανό να συμβεί στο μέλλον.

- Αστέριος Τσιάρας, *Η Παιδαγωγική Μεθοδολογία της Dorothy Heathcote στη διδακτική του εκπαιδευτικού Δράματος*:
http://grissh.gr/system/articles/assets/54e5/d60e/d36a/362b/eb00/0174/original/JRN-3443_LP7009_18.pdf?1424348686
- Γαλάνη Μάρω, *Δημιουργική μέθοδος θεατρικού παιχνιδιού*, εκδ. Έλλην, Αθήνα 2010